

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Τίτλος Μαθήματος: Ευρωπαϊκή Παιδική Λογοτεχνία

Κωδικός Μαθήματος: ΓΛ0619

Διδάσκουσες: Ελένη Κονταξή, kondax@uth.gr & Ευγενία Σηφάκη

Είδος Μαθήματος: Ε

Εξάμηνο: 7ο

Μονάδες ECTS: 5

Οι μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος είναι:

- να γνωρίσουν οι φοιτήτριες και οι φοιτητές την ιστορική εξέλιξη της παιδικής και εφηβικής λογοτεχνίας μέσα από εμβληματικά κλασικά έργα Ευρωπαίων συγγραφέων
- να γνωρίσουν οι φοιτήτριες και οι φοιτητές την εξέλιξη των λογοτεχνικών ειδών και πώς αυτά ιδιοποιήθηκαν από την παιδική και νεανική λογοτεχνία στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.
- να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά των καλλιτεχνικών ρευμάτων μέσα από τα κείμενα της ευρωπαϊκής παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας,
- να μπορούν και να αναγνωρίσουν και να αξιολογήσουν τους ιδεολογικούς προσανατολισμούς και τις συμβάσεις της ευρωπαϊκής παιδικής και εφηβικής λογοτεχνίας.
- να γνωρίσουν τα σημαντικότερα έργα της ευρωπαϊκής παιδικής κλασικής λογοτεχνίας μέσα από τις μεταφράσεις και τις διασκευές τους,
- να αποκτήσουν δεξιότητες κριτικής αξιολόγησης των μεταφράσεων, των διασκευών και γενικότερα των εκδόσεων των έργων της κλασικής ευρωπαϊκής παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας που θα αξιοποιήσουν δημιουργικά και παιδαγωγικά μέσα στην τάξη και το σχολικό πλαίσιο.
- η σύνδεση από τις φοιτήτριες/-τές της εξέλιξης της ευρωπαϊκής παιδικής λογοτεχνίας με την εξέλιξη της ελληνικής και η αναγνώριση και η έρευνα των δεσμών τους.

Αξιολόγηση: Η αξιολόγηση του μαθήματος περιλαμβάνει: (α) γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου (β) ανάγνωση ενός λογοτεχνικού βιβλίου (γ) προαιρετική εκπόνηση εργασίας και παρουσίασή της (ατομική εργασία)

Διδακτική Μεθοδολογία: Διαλέξεις, μελέτη κειμένων και κριτική ανάλυσή τους.

Διδακτέα - εξεταστέα ύλη και βιβλιογραφία του μαθήματος: Ως διδακτέα ύλη του μαθήματος θεωρούνται τα περιεχόμενα των μαθημάτων (διαλέξεις), τα θεωρητικά κείμενα που θα είναι αναρτημένα στην η-τάξη του μαθήματος, επιλεγμένα έργα της ευρωπαϊκής παιδικής λογοτεχνίας, καθώς και τα προτεινόμενα συγγράμματα.

Λέξεις κλειδιά: ευρωπαϊκή παιδική λογοτεχνία, κλασικά έργα της ευρωπαϊκής παιδικής λογοτεχνίας, ιστορία της ευρωπαϊκής παιδικής λογοτεχνίας, μεταφράσεις-διασκευές ευρωπαϊκών παιδικών και εφηβικών λογοτεχνικών έργων στα ελληνικά

Περιεχόμενο μαθήματος

- Εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία για Παιδιά και Νέους. Οι απαρχές, η πορεία και οι κυριότεροι σταθμοί της ευρωπαϊκής παιδικής λογοτεχνίας.
- Οι απαρχές της Ευρωπαϊκής Παιδικής Λογοτεχνίας (έως τον 17^ο αι.): Τα διδακτικά βιβλία [αλφαβητάρια, εγχειρίδια διαπαιδαγώγησης, εγχειρίδια ευγενείας, πανδέκτες, ηθικοπλαστικά έργα μύθοι ζώων, ζωολογικά εγχειρίδια (*bestiaires*), παραδειγματικές διηγήσεις (*exempla*) κ.ά.] που χρησιμοποιήθηκαν στην εκπαίδευση και την ψυχαγωγία των παιδιών στην Ευρώπη [*Orbis Sensualium Pictus* του Johann Amos Comenius, *Pilgrim's Progress* του John Bunyan, *Επίσημη απόδοση της Βίβλου* (*King James' Bible, or Authorized Version*), οι *Μύθοι* (*Fables*) του La Fontaine κ.ά.]
- (17^{ος}-18^{ος} αι.) Η ανακάλυψη της παιδικής ηλικίας και η παιδαγωγική έρευνα στην Ευρώπη (αναφορά στα έργα και τις αντιλήψεις των John Locke, Fenelon, Jean-Baptiste de la Salle, J.J. Rousseau, J.B. Basedow, Joachim Heinrich Campe, F.J. Bertuch, Pestalozzi, Richard Lovell Edgeworth, Jean Piaget κ.ά.). Η παιδική λογοτεχνία ως μέρος της αφηγηματικής παράδοσης. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Λογοτεχνίας για Παιδιά και Νέους. Ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο χώρο της Ευρώπης που συνέβαλε στην εξέλιξη των γραμματολογικών ειδών της παιδικής λογοτεχνίας.
- (17^{ος}-18^{ος} αι.) Οι πρώτες εκδόσεις παιδικών βιβλίων (ο εκδότης John Newbery). Τα λογοτεχνικά βιβλία των ενηλίκων γίνονται βιβλία για τα παιδιά. Τα Παραμύθια (από την προφορική παράδοση στη γραπτή και από το λαϊκό παραμύθι στο έντεχνο, Charles Perrault)
- (17^{ος}-18^{ος} αι.) Αφηγήματα Περιπέτειας (*Ροβινσών Κρούσος* του Daniel Defoe, *Ροβινσωνιάδες*, *Τα Ταξίδια του Γκιούλιβερ* του Jonathan Swift, *Οι περιπέτειες του Βαρώνου Μυνχάουζεν* του Rudolf Erich Raspe κ.ά.). Ποίηση (*Songs of Innocence* του William Blake)
- 19ος αιώνας (τέλη 18ου έως τέλη 19ου αι.) Παραμύθια. Από την προφορική παράδοση στη γραπτή. Από το λαϊκό στο έντεχνο. Σύγχρονα παραμύθια (Τα κλασικά παραμύθια των αδελφών Wilhelm και Jacob Grimm, Hans Christian Andersen). Εικονογραφημένο Παραμύθι (*Srtuwwelpeter* του Heinrich Hoffmann)
- 19ος αιώνας (τέλη 18ου έως τέλη 19ου αι.) Ιστορικό μυθιστόρημα (*Ο Ιβανόης* και τα ιστορικά μυθιστορήματα του Sir Walter Scott, *Οι τρεις σωματοφύλακες* και *Ο Κόμης Μοντεχρήστος* του Alexandre Dumas πατέρα, κ.ά.)
- 19ος αιώνας (τέλη 18ου έως τέλη 19ου αι.) Μυθιστόρημα Περιπέτειας (*Το νησί των Θησαυρών* του Robert Louis Stevenson, *Ο Μόγλης* και οι εξωτικές περιπέτειες του Rudyard Kipling, *Heidi* της Johanna Spyri, κ.ά.). Fantasy / Λογοτεχνία του Φανταστικού (*Οι περιπέτειες της Αλίκης στη Χώρα των Θαυμάτων* του Lewis Carroll, *Πινόκιο* του Carlo Collodi, κ.ά.)
- 19ος αιώνας (τέλη 18ου έως τέλη 19ου αι.) Αστικό μυθιστόρημα (Charles Dickens, με κεντρικούς ήρωες παιδιά, *Χωρίς Οικογένεια* του Hector Malot). Ταξιδιωτικό μυθιστόρημα και μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας (Jules Verne). Αστυνομικό και «αινιγματικό» μυθιστόρημα (*Sherlock Holmes* του Sir Arthur Conan Doyle). Ποίηση (*The Butterfly's Ball and the Grasshopper's Feast* του William Roscoe, *Book of Nonsense* του Edward Lear). Οι αυτοτελείς και οι περιοδικές εκδόσεις του Pierre-Jules Hetzel. Ο γαλλικός εκδοτικός οίκος Hachette και ο παιδικός και νεανικός Τύπος).
- 20ός αι. και αρχές 21ου αι. Εισαγωγικά. Ιστορικό μυθιστόρημα (*Το Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ*, *Ο Μεγάλος Περίπατος του Πέτρου* της Άλκης Ζέη, *Το Αγόρι με τη ριγέ πιτζάμα* του John Boyne, κ.ά.)

- 20ός αι. και αρχές 21ου αι. Αφήγημα Περιπέτειας (Enid Blyton, Ο μικρός Νικόλας του René Goscinny). Fantasy/Λογοτεχνία του φανταστικού (Θεατρικό έργο/*Peter Pan* του James Barrie. Chapter Books, Νουβέλες, Μικρά Αφηγήματα/Edith Nesbit/*Nils Holgerssons* της Selma Langerlof/ *The Secret Garden* της Frances Hodgson Burnett/*Mary Poppins* της Pamela L. Travers/ *Πίπη η Φακιδομύτη* της Astrid Lindgren)
- 20ός αι. και αρχές 21ου αι. Ιστορίες, Σύγχρονα Παραμύθια (*Ο Μικρός Πρίγκιπας* του Antoine de Saint- Exupery). Τα σύγχρονα παραμύθια του Gianni Rodari. Ο “θαυματοποιός” Ευγένιος Τριβιζάς.
- 20ός αι. και αρχές 21ου αι. Μυθιστορήματα (*Ο Άρχοντας των Δαχτυλιδιών* του J. R. R. Tolkien, *Τα Χρονικά της Νάρνια* του Clive Staples Lewis, *Ιστορία χωρίς τέλος* του Michael Andreas Helmuth Ende, Roald Dahl, Philip Pullman, *Harry Potter* της Joanne Kathleen Rowling)
- 20ός αι. και αρχές 21ου αι. Ποίηση (Jacques Prevert κ.ά.). Εικονογράφοι.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

A) Υποχρεωτική

Κονταξή, Ε. & Τσιλιμένη Τ. (2020). *Εισαγωγή στην Παιδική και Εφηβική Λογοτεχνία της Ευρώπης. Έργα και Συγγραφείς*. Εκδόσεις Ροπή.

Τσιλιμένη, Τ. & Κονταξή, Ε. (Επιμ.) (2023). *Εισαγωγή στην Παιδική & Εφηβική Λογοτεχνία της Ευρώπης. Μεταφράσεις & Διασκευές. Β' τόμος*. Εκδόσεις Ροπή.

Εσκαρπί,, Ντ., (1995). *Η Παιδική και Νεανική Λογοτεχνία στην Ευρώπη*. Μτφρ. Στ. Αθήνη. Αθήνα: Καστανιώτης.

Carpenter, H. & Prichard, M. (1984). *The Oxford Companion to children's Literature*. Oxford: University Press.

B) Προαιρετική

Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. (2006). *Τάσεις και εξελίξεις της Παιδικής Λογοτεχνίας*. Αθήνα: Οι εκδόσεις των φίλων.

Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. (2001). *Ιδεολογία και Παιδική Λογοτεχνία. Έρευνα και θεωρητικές προσεγγίσεις* (τ. Α'). Αθήνα: Καστανιώτης.

Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. (1991). *Η ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο (1945-1958)*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Γαβριηλίδου, Σ. (2013). *Φλυαρία και λακωνικότητα στους τίτλους των βιβλίων για παιδιά. Διαδρομές στην ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας μέσα από την ανάγνωση των τίτλων της. Θεσσαλονίκη: Ζυγός*.

Γαβριηλίδου, Σ. (2008). *Το δύσκολο επάγγελμα του κλασικού ήρωα*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Caradec, François (1977). *Histoire de la Littérature Enfantine*. Paris.

Darton, Harvey F. J. (1974). *Children's books in England*. CUP.

Denman-West, Margaret (1998). *Children's Literature. A guide to Information Sources*. Libraries Unlimited.

Escarpit, Denise (1981). *La Littérature d'enfance et de jeunesse en Europe*. Paris.

- Graham, Judith (2000). Creativity and picture books. *Reading* 34, Issue 2: 61–67.
- Grenby, M. O. and Andrea Immel (2009). Eds. *The Cambridge Companion to Children's Literature*. Cambridge; Cambridge University Press.
- Κανατσούλη, Μ. (1997). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας*, Θεσσαλονίκη, University Studio Press.
- Κατσίκη-Γκίβαλου, Α. (επιμ.), *Παιδική Λογοτεχνία. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα, Καστανιώτης, τ. Α' 1993 και τ. Β' 1994.
- Laats, Ervin (1963). *Παγκόσμιος Ιστορία της Λογοτεχνίας*. Μτφρ. Σ. Πρωτοπαπά.
- Lerer, Seth (2008). *Children's Literature: A Reader's History, from Aesop to Harry Potter*. Chicago: University of Chicago Press.
- Nodelman, Perry (2009). *Λέξεις για εικόνες: Η αφηγηματική τέχνη του παιδικού εικονογραφημένου βιβλίου*. Μετφρ. Πέτρος Πανάου, · Επιμ, Τασούλα Τσιλιμένη. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- O'Sullivan, Emer (2010). *Historical Dictionary of Children's Literature*. Lanham, MD: Scarecrow Press.
- O'Sullivan, Emer (2010). *Συγκριτική Παιδική Λογοτεχνία. Επιστημονική επιμέλεια: Τασούλα Τσιλιμένη. Αθήνα : Επίκεντρο*.
- Πανάου, Π. & Τσιλιμένη, Τ.(2012). Ο Χάνσελ και η Γκρέτελ στην Ελλάδα. Ένα συγκριτικό μωσαϊκό της διασκευής, μετάφρασης και υποδοχής του κλασικού παραμυθιού των Grimm στον ελληνόφωνο χώρο. *Κείμενα* 16.
- Panaou, P. & Tsilimeni, T. (2013). "Do I get to choose?" *European Picturebooks and the Meaning of Identity*. Looking Out and looking In, National Identity in Picturebooks of the New Millennium, Ommundsen M. Oslo: Novus Press. p.p. 133-146.
- Pound, Ezra (1956). *ABC of Reading*. London.
- Propp, Vl. (1991). *Μορφολογία του Παραμυθιού*. Μτφρ. Αρ. Παρίση. Αθήνα.
- Σακελλαρίου, Χάρης (2009). *Ιστορία της Παιδικής Λογοτεχνίας. Ελληνική και Παγκόσμια. Από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*. Αθήνα: Νόηση.
- Seelinger Trites, Roberta (1994). Manifold Narratives: Metafiction and Ideology in Picture Books. *Children's Literature in Education* 25, No 4: 225-242.
- Sipe, Lawrence R (1998). How Picture Books Work: A Semiotically Framed Theory of Text-Picture Relationships. *Children's Literature in Education* 29, No 2: 97-108.
- Thomas, Walter & Lalou, Rene (2008). *Ιστορία της Αγγλικής Λογοτεχνίας*. Μτφρ. Βασ. Ρώτας. Αθήνα: Νίκας/Ελληνική Παιδεία.
- Τσιλιμένη, Τασούλα (2011). «Παράφρασις εκ ...» Κείμενα ευρωπαϊκών λογοτεχνιών στη Διάπλαση των παιδών την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αι. *Κείμενα Παιδικής Λογοτεχνίας* 12.
- Τσιλιμένη, Τ. & Πανάου, Π. (2011). Ο Εννοούμενος Αναγνώστης-Παιδί του Μεταφρασμένου Παιδικού Βιβλίου: Η μετάβαση του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου από τον πολιτισμό πηγή στον πολιτισμό υποδοχής και η αναδόμηση της «παιδικότητας» που εγγράφεται σε αυτό. *Αηλιώτης* [ηλ. έκδοση του Εθνικού Κέντρου Μετάφρασης (ΕΚΕΜΕΛ), Σεπτέμβριος].

Tsilimeni, T. (2010). The subject of war represented in contemporary illustrated books by European authors. *International Scientific Publication: Educational Alternatives* 8: 221-231 (Part 1).

Quayle, Eric (1983). *Early Children's Books: A Collector's Guide*. Newton Abbot, Devon: David & Charles.

Whalley, Joyce Irene (1974). *Cobwebs to Catch Flies: Illustrated Books for the Nursery and Schoolroom, 1700-1900*. London: Elek Books Limited.